

ELŐSZÓ

A kereszténység 2000. és a magyar államiság 1000. évében megkülönböztetett figyelemmel fordulunk történelmi múltunk felé. Nagyobb gonddal vesszük számba azokat az értékeket, amelyeket szűkebb pátriánk, Veszprém megye területén évezredek alatt élt különböző népcsoportok, az itt tartósan megtelepült népek és a magyarság életét, kultúráját jellemezték.

Az ünnep jelentőségét, méltóságát számunkra annak a helyzeti sajátosságunknak a megléte emeli, hogy mindezen értékek gyűjtésének, őrzésének, közkinccsé tételének az intézménye a múzeum, az a sokszínű és a megye kulturális életében meghatározó szerepet játszó szervezet, amely a munkahelyünk, ahol a múlttal való találkozás összes öröme és gondja napi élményünk.

Alig van a múzeológiának olyan területe, ahol ne lenne feladatunk, alig van a tudománynak olyan ága, ahol ne öregbítenénk szakmai híruinket itthon és külföldön. Az esetek többségében nem egyszerűen ásatást végzünk, történeti, néprajzi, irodalomtörténeti és képzőművészeti anyagot gyűjtünk, hanem a kor és a szakma kihívásának megfelelően nagyobb dimenzióban gondolkodunk, hazai és nemzetközi programokban dolgozunk.

A Millennium esztendejében is folytatódnak a már évtizedekkel vagy évekkel ezelőtt elindított, kiemelt kutatások. Így a balácai római kori villagazdaság feltárása, s ennek részeként a falfestménykutatások, valamint a római kori halomsírok összehasonlító vizsgálata. A lesencetomaji Keszthely-kultúrák temető feltárása átmenetileg szünetel, de folyamatosan történik az eddig előkerült anyag feldolgozása. A Tihany-Óvár területén megkezdett ásatás a terület régészeti jelentőségét új alapokra helyezte, mivel a lelőhelyen a korábbi ismereteket jóval meghaladó kiterjedésű őskori település nyomai kerültek a felszínre.

A néprajz területén a vallástörténeti kutatások nemzetközi jelentőségű programja mellé a Bakony és Balaton-felvidék paraszti társadalmának, valamint a jeles napok és az emberélet fordulójának szokáskincs vizsgálata társult. A hétköznapi és ünnepi táplálkozás, továbbá a térség népművészetének és népi iparművészetének kutatása figyelemreméltó eredménnyel valósul meg.

A megye polgárságának dualizmus kori vizsgálata gazdaság-társadalom- és művelődéstörténeti

szinten történik, s része a nemzetközi Habsburg-monarchia történeti kutatásoknak.

A magyarországi boszorkányság forrásai kataszterének összeállítása egy évek óta tartó, nagyívű program befejezése, amelynek végreredménye a legkorszerűbb publikációs forma, az internetes kiadvány.

Az irodalomtörténeti múzeológiában a megyéhez kötődő írók, költők munkásságának feldolgozását az évfordulók kiemelt jelentőségűvé teszik. Jókai Mór születésének 175. évfordulója a millennium évében ezt a munkát országos rangra emelte: Badacsonyan az 1999-ben megindult reformkori konferenciasorozattal hagyomány született, amelynek központjába a XIX. század elején élt alkotók irodalomtörténeti jelentőségének és életének vizsgálata került.

A művészettörténeti kutatások területén a figyelem elsősorban a Veszprém megyében élt mesterek és kismesterek, valamint a kortárs művészek adatainak összegyűjtésére irányult. A feldolgozás Csikász Imre életművének bemutatásával ez évben fontos állomásához érkezett.

A múzeumi könyvtár állománya nagy értékű, s ezáltal gazdag forrása a különféle témájú feldolgozásoknak. Hosszú évekre szóló munka a meghatározó helytörténeti jelentőséggel bíró, XVIII-XIX. századi írók publikációinak orvostörténeti és művelődéstörténeti szempontú vizsgálata.

Munkánknak elengedhetetlen része a felbecsülhetetlen értékű tárgy, fotó és dokumentumgyűjtemény állagának megóvása, restaurálása, amelyet a felsőfokú képzésben mind nagyobb számban résztvevő restaurátorok végeznek.

Ezen gyűjteményeink különleges darabjainak, tárgygyűjtéseinknek a bemutatását választottuk múzeumunk millenniumi évkönyvének témájául, hiszen ezek leghitelesebb bizonyítékai annak a kornak, amelyben készültek és a legtöbb leolvasható róluk, ami a keletkezésük körülményeit, használatuk módját illeti.

A tanulmányokat az a múzeumi kutatógárda írta, amelynek minden tagja a szakterületét, s ezáltal az egész múzeumügyet, a legmagasabb szinten képviseli. Ez a garanciája annak, hogy a szakmabeli elődeink által megkezdett áldozatos és kiemelkedő jelentőségű munka ma is folyamatos és hisszük, hogy az is marad az újabb ezredévben is.

PREFACE

In the 2000th year of Christianity, and the 1000th year of the Hungarian state, we turn with particular interest to our historical past. We consider with greater care the values which have characterised the life and culture of the Hungarians, the continuously settled peoples and the various national groups which have lived for millennia in the area of our narrower homeland, Veszprém county. The significance and dignity of the holiday is increased for us by the peculiar situation, that the institution for the collection, preservation and presentation as public property of all these values is the museum, that manifold organisation playing a decisive role in the cultural life of the county which is where we work, where all the joys and cares of meeting the past are our everyday experiences.

There is hardly an area of museology where we do not find a task; there is scarcely a branch of science where we would not immortalise our professional fame at home and abroad. In most cases we do not simply carry out excavations, or collect historical, ethnographic, literary-historical and graphic arts material, but corresponding to the challenge of the age and the profession, we think in greater dimensions, taking part in Hungarian and international schemes.

In the year of the Millennium, research initiated or emphasised years or even decades ago is continuing. This includes the excavation of the Baláca villa farm dating to the Roman period, and the wall painting research as part of this, as well as the comparative study of the Roman period tumuli. The excavation of the Lesencetomaj cemetery of the Keszthely-culture has been temporarily suspended, but the material found so far is being continually processed. Excavations begun in the Tihany-Óvár area have provided a new basis for the archeological significance of the area, as on the site, the remains of an ancient settlement have come to the surface, the extent of which well exceeds those previously known.

In the area of ethnography, studies of the rich customs of the Bakony and Balaton Highlands peasant society, as well as holidays and turning points in human life, have been combined with the religious history research programme, which is of international significance. Research into everyday and holiday eating habits, along with folk art as well as popular applied arts in the region, has achieved remarkable results.

Dualism period studies of the citizens of the county are being carried out in social-economic and

cultural history fields, and are part of the international historical research into the Habsburg monarchy. The production of a survey of the witchcraft sources in Hungary is the completion of an extensive scheme which has taken years, and the result is published in the most contemporary form, on the Internet.

In literary historical museology, research on the works of the authors and poets connected with the county has gained in significance due to anniversaries. The 175th anniversary of the birth of Mór Jókai in the Millennium year has raised this work to national rank: in Badacsony, a tradition was born in 1999 with a series of conferences on the reform period, with the study of the life and literary historical significance of the creative artists who lived in the early 19th century as the central theme.

In the area of art history research, attention has been directed primarily to the compilation of data on the craftsmen and masters as well as their artist contemporaries who lived and live in the county. This scheme has arrived at an important stage this year, with the presentation of the life's work of Imre Csikász. The museum library collection is of great value, and is therefore a rich source for the various research themes. The examination of the publications of 18th-19th century authors from the point of view of medical history and cultural history is a work of many years, with decisive significance for local history. An indispensable part of our work is the preservation and restoration of the condition of the document, photograph and object collection, which is of inestimable value, and this task is carried out by restorers who are taking part in advanced training in increasing numbers.

The presentation of the special pieces and groups of objects in this collection has also been chosen as the subject of the museum's Millennium yearbook. These in fact constitute the most authentic evidence of the period in which they were produced, and the most can be read from them, as far as the circumstances of their origin and the means of their application are concerned.

The studies have been written by the museum research team, each member of which represents their area of expertise, and therefore the reputation of the museum, to the highest possible standard. This is the guarantee that the sacrificial and outstandingly significant work begun by our predecessors in the profession is proceeding today, and we believe this will also continue into the new millennium.

V. Zsuzsa Fodor
county museum director

Veszprém, 2000.